

A középszerűség veszélyei

A harag rossz tanácsadó, aki indulatból ítél, legtöbbször nincs igaza. Indulatos szurkolók között ballagtam hazafelé, azon keseregtek, hogy a város is, ők is kiérdemelnének végre stabil futballcsapatot. Főszámolhatnak az áldatlan állapotot, hiszen a fiúk hosszú évek óta úgy közlekednek a Nemzeti Bajnokság két osztálya között, mint páternosztér a megyei tanácsházban. Mert nincs összefogás — füstölgött egyikük, s hamarjában elmesélt aforizmával tromfolt rá. Szegec nagyvárosnak kicsi, kisvárosnak nagy: ezért középszerű. Ami persze így időtlen tréfa...

Hanem az indulatok arra jök, hogy jelezze a veszélyeket. A középszerűség pedig reális veszély — a kultúrának is. Erdemes eljárásni a gondlattal, ha a sport mintájára „kieséses rendszerben” bonyolítani kulturális életünket, vajon mi maradna évről évre az első osztályban.

A latinok bölcseletszemlélete, az arany középszer sem középszerű jelentett. A középszerűség színönimái ugyanis a felszínesség, a látszateredményekkel elborított félmegoldások, a teljességre büszke részlegesség. Külszíni mutatóival lefegyvereznek, mert hajlamossá tesznek a kényelmességre, a célt elterítik, a „színtartás” meg magától is megy. Középszerű, ami folyton elkezdődik, csak elkezdődik, szoktuk volt mondani, a munka „nagy lendülettel beindult” — aztán évek múlva, hogy újra terítkekre kerülnek a dolgok, ismét ugyanazokat az eredményeket nyugtazzuk, ugyanazokat a hiányosságokat tárjuk föl, feladatokat szabjuk meg. Eredmények és további teendők mindig voltak és lesznek, így természetesen, legfeljebb kényszeredetten emléksznünk vissza, ha azok régóta ismerősek. Vegyük például a színházat. Amióta az eszemet tudom, feladat, hogy a prózai részleg felnőjön az operához. És felnőtt? Nincs szándékunkban kisebbsíteni, megkérődjöllezni a kétségtelen eredményeit, határozottabb politikai arculatát, a kisszínpadit és gyermekelodások népszerűségét, néhány izgalmas kísérletét a kifejező eszközök korszerűsítésére. Elismerően nyugtazza ezt a városi tanács művelődésügyi osztályának februári jelentése, melyet a végrehajtó bizottság elé terjesztett. Közéleti, politikai tartalmú drámák műsorra tüzését dicséri, főleglívte a *Tűzvarázst*, a *Cinka Panna balladáját* és a *lobosítzi csatát* (utóbbiról, hazai bemutató lévén májusban, azért kicsit komolytalan nyilatkozni februárban), ám az ugyancsak „dicséretes számú mai magyar művek” közé sorolt *Aranykoporsó*t, *Tűzvarázst*, *A fiú és a tündért* (tehát egy operát, egy felszabadulási témájú színművet és egy musicalt) nem kifejezetten az jellemzi — bemutatásuk valóban dicséretes tényén túl —, amit régóta hiányolunk a színházban. A mai magyar társadalom problémáinak boncolgatását, a mai életünk iránti érzékenységet, a mai valóság drámáját. Viszont reális, mértéktartó képet fest ez a jelentés a közönségről. „A nézők között valamelyest gyarapodott a munkások száma. Az üzemekkel kialakult javuló kapcsolat, a szocialista brigádokkal kötött megállapodások, az ötvenszázalékos kedvezmények és a létszámokban megnőtt közönségszervezés javuló munkájának eredménye.”

Tehát javulás, eredmény. Mint ismeretes, színházunk — a munkások művelődését szorgalmazó pártdokumentumok szellemében — még az évad elején szocialista szerződéseket kötött a konzervgyár és a ruhagyári brigádjaival. Az írásban rögzített, ünnepi külsőségek közepette aláírt, kölcsönös vállalások pontszerű felsoro-

lása haszontalan, hiszen mi sem valósult meg belőlük. Ha csak annyit nem, hogy május elsején a ruhagyáriakkal együtt vonultak ki a színészek — mire a jeles literátor, Ignotus mondhatná: vilálmárhírító még nem kergetett el jégesőt. Arról viszont minap számolt be a ruhagyári üzemi újság, hogy március 15-én az ünnepi műsorba felkért színészek cserbenhagyták szocialista szerződésük partnereit, a brigádok. Persze, az éremnek két oldala van. Hogy a munkások távolról sem tolonganak még a színházi jegypénztárnál, abban a gyáriak is luda-sak lehetnek, nem szabad minden kezdeményezést a színházról várni. A színházról, ahol a párttitkár úgy tervezi, a jövő évadtól művészeket osztanak be a brigádok patronálására, pártmegbízással, így alkalmanként beszámoltathatják őket — vagyis a kezdeményezést nem adják föl. Viszont tudomásul kell venni, áldozatos, fáradságos munkával jár. A színházról idegenkedő fizikai dolgozók érdeklődését fölkelteni, nekik (vagy nekik is) játszani: komplex, nagy feladat, kihat a műsorpolitikára, a társadalmi akciók szervezésére, a közönségnevelésre és seregnyi más területre.

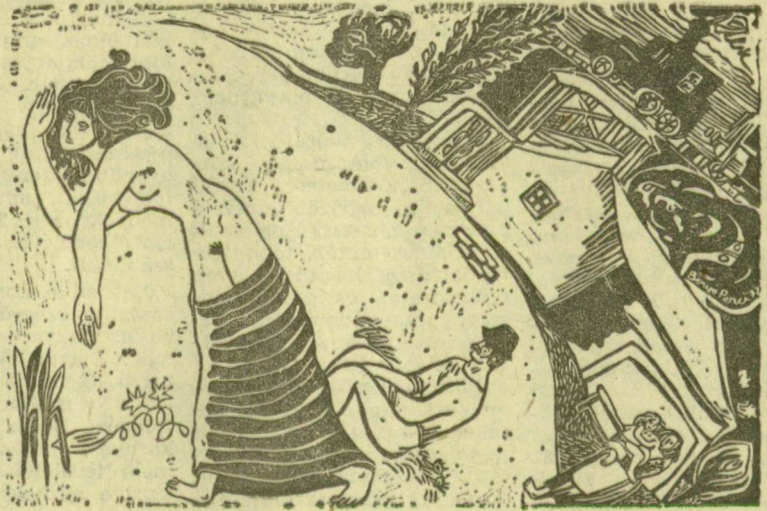
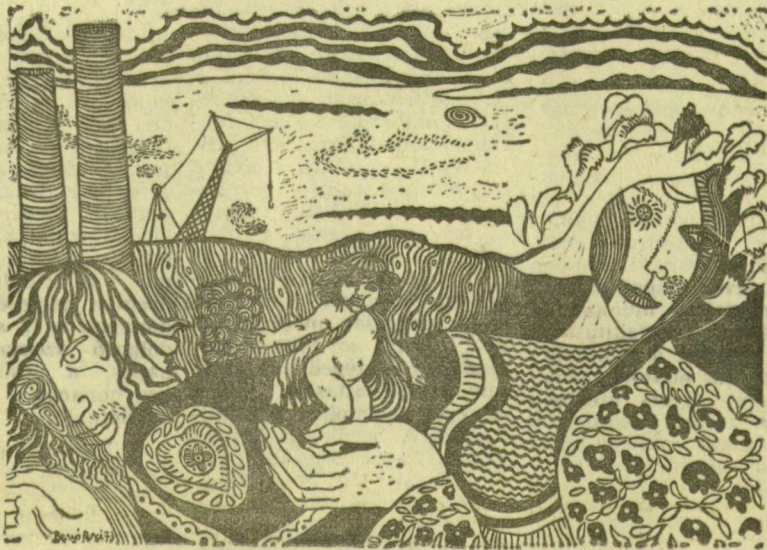
Klasszikus filozófus klasszikus mondása: nem kell cipésznek lenni ahhoz, hogy tudjuk, hol szorít a cipő. Kísértetiesen ugyanott szorít a szegedi szimfonikus próbálkozásán, azzal a különbséggel, hogy rajtuk igazán nem múltott. A fúvósok lelkes csoportja rövid, a zenét közvetlenül és kötetlenül népszerűsítő, színes programot állított össze, s mutatott be (hosszas kilincselés után: kell, nem kell?) üzemi kultúrosoknak. Alig páran jöttek össze, azok is sietve távoztak. Nem kellett. A filharmónia legutóbbi évadertekezletén az intézmény országos vezetői tettek ígéretet (mert a párt határozatait font és lent egyaránt érvényesek: „legyen szorosabb a kultúra, a művészetek és a tömegek kapcsolata, fejlesszük a közösségi formákat”), patronálják az ügyet, elviszik a Szegedi Fúvósötös műsorát — más megyékbe. Ahol már népszerűek az ilyen és hasonló klubszerű zenei formák.

Bizonyos alapvető dolgokban vánszorgunk, alig jutunk előre. Mert nem a látványos utat kellene bejárni, hanem a gyötrelmeset, s szeretjük hangoztatni, arrafelé nem megy minden márról holnapra, ezért aztán éppen csak nekiindulunk. Természetesen nagy lendülettel. A középszerűség veszélye, hogy mutatószámokat hangoztatunk. *Mennyiséget — a minőség helyett*. Hányszor lehetett hallani (írtuk le mi is!), a legtöbb képzőművészeti kiállítást rendezzük, a vidék legnagyobb szimfonikus zenekarát alapítottuk, az ország legtagasabb népszínháza a szegedi szabadtéri — mind, mind igaz. Csak nem szabad, hogy mentés is legyen. Olyan jelenségekre, hiányosságokra, ahol a „legetek” szerényebb terminus technikusok váltják föl. *Vitányi* Iván elemzi az *Élet és Irodalomban* egy „kirajzás” tapasztalatait (adott időben egyszerre látogattak ki valamennyi fővárosi művelődési otthonba): legnagyobb probléma az ellenőrzés, még pontosabban *a társadalmi figyelem* krónikus hiánya. Hogy „voltaképpen minden el van rendezve, a közönség igényei is kielakultak, s csak igen-igen nagy munkával lehet változtatni rajtuk.” Rendszeres ellenőrzéssel, társadalmi figyelemmel állandó készenléti állapot tartható fenn, ha tetszik, munkaállapot, ami közös ügyeink sorát társadalmi méretekben és szélességben kíséri figyelemmel. És kifejezzük a tartós önkontrollt is,

A kettő együtt, a társadalmi és az önkontroll, képes kiküszöbölni a középszerűség veszélyeit, melyek akkor fenyegetnek, amikor az eredmények színes palástjával eredménytelenségeket takarunk le, amikor a látszatsikerek arra valók, hogy némi hitelt adjanak az önbecsülésnek.

Színházunk korábbi igazgatójáról jegyezték föl: operéttbemutató előkészületei közben leállította a főpróbát, odament az orchestréhez, s megkérdezte az utolsó pultnál ülő muzsikusot, mennyi a fizetése. Aztán érdeklődött a primadonnától is. „Körülbelül ezt a különbséget szeretném hallani a nézőtérén” — nyugtázta szellemsen eszmei mondanóját. A primadonna alig produkált különbet, azért mi szeretjük többnek hinni, szebbnek látni. Minden hasonlat sántít, ám valamiképpen *ilyen távolság* választja el, gyakran, az eredményeink csillámfelületét a mögöttes valóság nehéz gondjaitól. Csak úgy ne kezdjünk fölzsárolásukhoz, hogy az első lépések után még fényesebbre dörzsöljük a páncélt...

NIKOLÉNYI ISTVÁN

Benyó Lajos grafikái

A villamos reneszánsza

technika

Csomópontok helyi közlekedési problémái, valamint a környezetvédelem és az energiatakarékoság követelményei a villamos vasutak reneszánszát idézték elő. Az USA, Ausztrália, Nagy-Britannia és a szocialista államok számos városában ismét építenek villamos vasutakat józan elgondolások alapján. Az említett követelmények elektromos meghajtású közlekedési eszközöket kívánnak meg.

Átmeneti megoldásként kínálnak — kisebb forgalmú városokban véglegesként — a villamos vasút korszerűsített formája, a városi vasút. Ez két-három kocsis vonatokká összekapcsolható, könnyű járművekből áll. A járművek a könnyűszerkezeti alumínium- és műanyagkiviteléssel

előnyeinek kihasználásával épülnek és gumielemelek a kocsikat kopásellenállóvá és zajtalaná teszik.

A kalauz nélküli kocsikat egy személy vezeti. Több vasútiüzem vonatvezérlésre berendezett kocsikat járat, amelyek rendszeren két — saját pályával rendelkező vonatknál három — rendszerint 27 m hosszú kocsi egység futhat kötélekben. Minthogy az ilyen, több mint 700 utast szállító termes kocsik, vagy vonatok vezetése nem könnyű feladat, sok művelet automatizált a kocsiokon. Ez különösen az ajtókra vonatkozik. Minden kocsiában maximálisan 10 ajtó áll az utascere szolgálatára, amelyek mindegyikét fotocellás védőberendezések ellenőrzik. Csak amikor minden ajtó jelzi a be- és kiszállások befejeztét, indítja el a vezető a vonatot.

Az NSZK-beli rajnai vonaton magnószalag mondja be a megállóhelyeket. A biztonságot és kényelmet a kocsiokban ma már általában félautomata elektronikus vezérlések szolgálják. Ezek szabályozzák a felgyorsulásokat és fékzéréseket, megakadályozzák a hajtótengelyek csúszását, csökkentik a sebességváltozás okozta lökéseket, ellenőrzik az áramokat és feszültségeket, főként a fékműködésben. A vezető csak egy kis vezérlőszerkezetet kezel, amelynek utasításaira a minden kocsiában működő elektronikus szerkezetek önműködően szabályozzák a motorok, fékek, homokszórók stb. munkáját. A motoráramokat elektromotoros meghajtású büttykös kapcsolók, elektromágneses kapcsolók vagy tirisztor-egyenáramirányítók vezérlik.

(VDI Nachrichten.)

Régen vágták, most szabják a hajat

divat

Vajon milyen fejkorona hódít az ezredfordulón? Hosszú távú prognózisra ez ügyben aligha vállalkozhatunk. A legjelesebb szakemberek fantáziája ugyan igen merész, de talán éppen ezért kiszámíthatatlan. A hajviselet-történelem ma már megdöbbentőnek nevezhető frizurakölteményeket produkált, napjaink divatját sem sejtették századokkal ezelőtt, sőt még néhány esztendeje sem.

Csupán régi dokumentumokból, könyvekből, leírásokból, rajzokból ismerjük az 1750-es évekből származó különös, furcsa módit: a korabeli jellegzetes alkalmi frizura drótvázra épült és magasan ívelt, a hajfonatokat púder lepte, struccotl díszítette. Az 1800-as évek elején a görög frizura hódított, 1850 táján pedig a biedermeier stílus. Ez utóbbiból alakult ki később a fület takaró diaboló frizura.

Századunk lánya, asszonya sem panaszkodhat az egyhangúságra. Hajviseletünk állandóan változik. Néhány évtizeddel ezelőtt nagy divat volt a csupa göndör Makszimka, meg a nagyobb hullámú, nőies Lolló, nemrég a nyestet haj. S emlékeznek az úgynevezett vízhullámra? Valamennyiből gondolatot meríthetnek, s merítenek is napjaink hajkreátorai, akik igazán nem unatkoznak.

Hajvágás vagy hajszabás? — így fogalmazták s adták közre a nyilvánosságnak alig több, mint egy esztendeje napjaink divatját, a sassont. Névadója Vidal Sassoon angol fodrász; az általa kialakított hajvágás valóban szintet szabás. Módszere: akár rövid, akár hosszú a haj, minden irányban szinte szálanként kell vágni. Minden irányban kell közben féssülni, hogy szépen alakuljon a forma. Az aprólékos és fenti módon vágott haj szálai egymásba kapaszkodnak. A fejkorona szebb, mint valaha, a haj egészségesen fejlődik. A sassoonra vágott frizurát tupirozni nem kell, berakni sem muszáj, otthon is megmoshatjuk, s főzőessel — kézi hajszárítóval —, közben állandóan féssülve, vagy kézzel alányúlva — szárítjuk. E hajformához jól illik az elől és egy kissé oldalt is felfelé kunkorodó frufru.